

Fyresdal kommune

Omstillingsplan 2017 - 2022

Godkjent av kommunestyret dd.mm.2017

Innhold

1. Bakgrunn for omstillingsarbeidet.....	3
1.1 Bakgrunn for omstillingsstatusen	3
1.2 Oppsummering av strategisk utviklingsanalyse.....	4
2. Visjon og mål for omstillingsarbeidet	7
2.1 Visjon for omstillingsarbeidet.....	7
2.2 Hovedmål.....	7
2.3 Effektmål og langsiktige resultater.....	7
2.4 Delmål.....	7
3. Innsatsområder	8
Innledning	8
3.1 Næringsvirksomhet med basis i naturressurser	8
3.2 Entreprenørskap og kompetanseutvikling	9
3.3 Andre gode prosjekter.....	9
4. Organisering av omstillingsarbeidet.....	11
4.1 Roller og ansvar.....	11
4.2 Om valg av organisasjonsform	11
4.3 Beskrivelse av omstillingsorganisasjonen	12
5. Ressursinnsats og finansiering	13
5.1 Overordnet finansiering	13
5.2 Ressurser fordelt på områder og tiltak.....	13
Vedlegg	14
1. Kommunikasjonsstrategi m/plan for forankring	14

1. Bakgrunn for omstillingsarbeidet

1.1 Bakgrunn for omstillingsstatusen

Fyresdal kommune står overfor utfordringer knyttet til tap av arbeidsplasser. Det er besluttet å legge ned en avdeling av Arendal kretsfengsel med 19 ansatte. Samtidig er IKM Maskinering, en privat bedrift med 16 ansatte, lagt ned. I tillegg har fem personer mistet arbeidet i offshore oljeproduksjon. Til sammen er det et tap på 40 arbeidsplasser. I en liten kommune som Fyresdal er dette vesentlig.

Telemark fylkeskommune besluttet derfor å utarbeide en konsekvensanalyse med prognoser og scenarier for framtidig utvikling i Fyresdal.

Konsekvensanalysen tar for seg Fyresdals utgangspunkt og hvilke scenarier for arbeidsplassvekst som er sannsynlige. Spesielt viktig var å vurdere hvilken langsiktig effekt et ekstraordinært tap på 40 arbeidsplasser vil få for arbeidsplass- og befolkningsutvikling i Fyresdal. Konsekvensanalysen ble utarbeidet av Telemarksforskning og levert Telemark fylkeskommune 4. mai 2016. Konklusjonen var:

- Utviklingen i antall arbeidsplasser i Fyresdal ligger an til å synke fra 535 på slutten av 2014 til 448 arbeidsplasser i 2030 (40 forsvinner i 2016). Folketallet vil synke fra 1323 innbyggere i starten av 2016 til 1273 innbyggere i 2030.
- Et «best-case» scenario medfører at antall arbeidsplasser i Fyresdal kan vokse til 544 i 2030. Folketallet vil da øke fra 1323 i begynnelsen av 2016 til 1355 i 2030.

For at Fyresdal skal kunne oppnå en «best-case» utvikling, er det ikke tilstrekkelig å skape arbeidsplassvekst. Det er også nødvendig at Fyresdal oppnår en bedre bostedsattraktivitet enn kommunen har hatt i de siste seks årene. Det bør derfor settes inn tiltak for å bedre bostedsattraktiviteten i tillegg til innsats for å stimulere næringsutviklingen i kommunen.

Telemark fylkeskommune har på denne bakgrunn den 12.08.2016 søkt Kommunal og moderniseringsdepartementet (KMD) om omstillingsmidler til Fyresdal kommune. Samtidig har fylkeskommunen oppfordret Fyresdal til å søke om midler til iverksetting av strategi- og forankringsfasen.

Midler til strategi- og forankringsfasen er tildelt 28.09.2016.

I vedtak 4/17 den 15. februar 2017 vedtok fylkesutvalget at Fyresdal blir omstillingskommune i tre år fra 1. jan 2017 og får inntil 1,6 mill i årlige omstillingsmidler for 2017.

1.2 Oppsummering av strategisk utviklingsanalyse

Agenda Kaupang AS har gjennomført Strategisk utviklingsanalyse og levert sin rapport 28. februar 2017.

Utviklingsanalysen viser:

Befolkning:

- Fyresdal er avhengig av netto innflytting. Fødselsraten er alt for lav.
 - Fødselsunderskuddet viser at Fyresdal har en aldrende befolkning. Behovet for pleie og omsorg vil øke betraktelig.
- => Skal en stabilisere befolkningen og helst øke den må man styrke Fyresdals attraktivitet som bosted både for innvandrere og for tilbakeflytting av ungdom.

Ungdommen synes å ha et positivt forhold til sin hjemkommune. De er likevel klare på at Fyresdal har sine begrensninger. Alle må ut for å ta videregående, evt. dagpendle til Vest-Telemark videregående skule i nabokommunen, og de fleste skal trolig studere etterpå, gjerne i en storby. Om de deretter ønsker å flytte tilbake, vet de naturlig nok ennå ikke, men skal dette bli aktuelt, er det avgjørende at det finnes en attraktiv arbeidsplass lokalt. Bostedskvalitetene alene er ikke nok!

Utviklingsanalysen har ikke en framskrivning av befolkningen, men fra konsekvensanalysen indikerer en befolkning på under 1300 i 2030.

Sysselsetting:

Utviklingsanalysen sier at høsten 2015 hadde Fyresdal 530 registrerte arbeidsplasser i kommunen til 651 bosatte yrkesaktive. Totalt jobber 457 i egen bostedskommune mens 194 pendler ut. Det er altså en klart større utpendling enn innpendling. Konsekvensanalysen sier at ved en normalutvikling av arbeidsplasser vil det være under 450 arbeidsplasser i 2030.

Bransjeutviklingen viser at antall arbeidsplasser i Fyresdal er redusert fra 597 i 2008 til 530 i 2015. I 2016 kommer i tillegg et tap på 40 arbeidsplasser.

Utviklingsanalysen viser at Fyresdal i all hovedsak har sitt eget lokale arbeidsmarked, uten sterk tilknytning til regionen for øvrig eller til kommuner i Aust Agder. Fyresdals yrkesaktive bruker i noen grad Tokke og Kviteseid som reservearbeidsmarked, men pendlingsstrømmene er små. Svært få ellers i Vest Telemark bruker Fyresdal som arbeidsmarked.

Senterstruktur og kommunikasjoner:

Fyresdal ligger litt for seg selv lengst vest i Telemark, og har lange, kronglete og vanskelige kommunikasjoner. Det går ingen jernbane gjennom kommunen, heller ingen riksveier. Det en har av hovedveier er fylkesvei 355 nord-syd i kommunen, og fylkesvei 401 fra Aust Agder lengst i vest. Begge er lavt prioritert av fylkeskommunen, og begge har til dels lav standard, særlig Fv. 401, men også Fv. 355 sørover fra Folkestadbyen.

Som kommunesenter i en liten distriktskommune er Folkestadbyen i dag svært godt utbygget, med nytt kommunehus, barnehage, sentralskole, næringshage, tradisjonell sentrumsbebyggelse, næringsliv, idrettsanlegg og nyere boliger rundt. Kommunen har bevisst forsøkt å bygge et godt kommunesenter ved å samle offentlige funksjoner på ett sted, og har lyktes godt med det. Det en kunne ønske i tillegg for å styrke bostedsattraktiviteten er et tettere utbygd senter med flere boliger i tettstedsbebyggelsen, gjerne flere butikker, bakeri, næringsbygg og andre urbane funksjoner, og en bedre eksponering av Folkestadbyen mot fylkesveien. Fikk man over tid til en slik fortetting, ville det klart økt senterets attraktivitet som bosted.

Næringsmuligheter

Utviklingsanalysen peker på følgende næringsmuligheter framover for Fyresdal:

Trendmessig viser næringsutviklingen for Fyresdal:

- Landbrukssysselsettingen vil bli redusert i økende tempo. Næringen trenger tilleggsaktiviteter; naturnæring, turisme, tomtsalg, hytteservice
- Industrisysselsettingen kan i beste fall opprettholdes, med mindre man finner nye og mer betalingsdyktige markeder.
- Bygg og anlegg har et vekstpotensial, særlig på hyttebygging
- Oppdrettsvirksomhet i ferskvann har et interessant vekstpotensial, både innenfor produksjon av fisk og videreforedling
- Besøksnæringen har et potensiale; hyttefolk, turister mv
- Nye arbeidsplasser må ellers hentes i servicenæringer som offentlig tjenesteyting og forretningsmessig- og privat tjenesteyting

Ressurstilgang og konkurransefortrinn i Fyresdal

Utviklingsanalysen har gjennom prosess-samlinger konkretisert følgende:

Flere (antall) arbeidsgrupper trakk fram følgende:

- Vannressursene kan gi konkurransefortrinn på produksjon av flaskevann, og på oppdrett og videreforedling av fisk (6)
- Urørt natur kan gi konkurransefortrinn innenfor hyttebygging og turisme (5)
- Store skogressurser kan gi konkurransefortrinn innenfor bioøkonomi, elementproduksjon, jaktutleie, hyttebygging mv. (5)
- Landbruk med gode beiteområder kan gi konkurransefortrinn innenfor foredling av husdyrprodukter. Men dette krever merkevarebygging (5)
- God mekanisk kompetanse og tilgjengelig utstyr kan gi grunnlag for en ny bedrift (3)
- Flyplassen kan gi konkurransefortrinn for helikoptertransport og brannsikring mv (2)

Ellers ble stabil arbeidskraft og lave lønninger trukket fram som konkurransefortrinn, videre teknologisk kompetanse og bygg og anleggskompetanse. Ellers var det ønske om samarbeid om markedsføring og ønske om strategisk tenking rundt transport og distribusjon

Utviklingsanalysen gir følgende forslag til innsatsområder:

1. Sikre en bærekraftig befolkningsutvikling i Fyresdal med netto innflytting på 15 personer pr år.
2. Videre satsing på kompetansebedriftene
3. Bedre utnyttelse av skog- og naturressursene
4. Mer utnyttelse av vannressursene
5. Utvikling av besøksnæringer og turisme
6. Utvikling av annet næringsliv og kompetanse

2. Visjon og mål for omstillingsarbeidet

2.1 Visjon for omstillingsarbeidet

«Gjer draumen levande gjennom handlekraft, fleksibilitet og utradisjonelle løysingar»

2.2 Hovedmål

Hovedmålet for omstillingsarbeidet er å bidra til mer enn 40 nye lønnsomme arbeidsplasser innen utløpet av 2022. Det understrekes at det er selvfølgelig den enkelte virksomhet som er ansvarlig for egen drift og utvikling. Omstillingsressursene kan bidra i tidligfase av utviklingsprosjektene.

En periodisert utvikling av arbeidsplassene viser til følgende ambisiøse utvikling i arbeidsplasser:

Innsatsområde	2017	2018	2019	2020	2021	2022	SUM
Naturressurser	0	1	2	3	7	12	25
Entreprenørskap	0	1	1	2	3	3	10
Andre gode prosjekt	0	1	1	1	1	1	5
SUM	0	3	4	6	11	16	40

Målet skal dokumenteres gjennom rapport fra aktuelle virksomheter ihht «prosjektlederrapporten».

2.3 Effektmål og langsiktige resultater

Omstillingsplanen har et tidsperspektiv på 6 år. I løpet av denne tiden skal omstillingsprosessen ha bidratt til:

- Økt verdiskapning ved at området får en mer robust og bredere næringsstruktur.
- En større vilje og evne i Fyresdal til å skape sin egen arbeidsplass.
- Styrket omstillings- og utviklingsevne hos kommunen og næringslivet i Fyresdal.
- Sterkere fremtidstro blant lokalbefolkningen for økt bo- og blilyst i Fyresdal.
- Bedre nettverksbygging og økt samhandling i regionen.
- Bedre samhandling også med andre regioner og eksterne miljø.
- Rolleavklaring og effektivisering av kommunens oppgaver i næringsutviklingen.

2.4 Delmål

- Gjennom å bidra til nye arbeidsplasser og nye virksomheter vil omstillingsprogrammet også bidra til å stanse befolkningsnedgangen og eventuelt øke innbyggerantallet.
- Nyetableringer: Det er et klart mål å videreutvikle næringslivet. I perioden 2008-2013 var det i snitt 11,5 nyetableringer pr år. Dette skal utvides til gjennomsnittlig 14 nyetableringer pr år i perioden 2018-2022.
- Det skal etableres møteplass/samarbeidsarena for næringslivet i Fyresdal.

3. Innsatsområder

Innledning

Fyresdal er en liten kommune med litt over 1320 innbyggere med ca 650 sysselsatte bosatt i Fyresdal. Det er nærmere 90 AS, DA, NUF og underavdelinger samt over 270 enkeltpersonforetak ifølge Brønnøysundregistrene.

Ved starten av omstillingsperioden er det på den ene side viktig å satse på noen få innsatsområder samtidig som næringslivet er såpass lite at en må sikre at en får avklart på hvilke områder det er mulig å skape en positiv næringsutvikling. Med denne bakgrunn og med basis i hva utviklingsanalysen konkluderer med har styringsgruppen valgt å dele innsatsen på tre områder:

- Næringsvirksomhet med basis i naturressurser.
- Entreprenørskap og kompetanseutvikling
- Andre gode næringsprosjekter

Omstillingsinnsatsen er fokusert på å bidra til avklaring av muligheter og konkretisering av tiltak for å realisere mulighetene. Det medfører at ressursene skal nyttes i tidligfase i prosjektene. Gjennomføringsfasen skal realiseres med eventuell hjelp fra det ordinære virkemiddelapparatet.

3.1 Næringsvirksomhet med basis i naturressurser

Innledning

Fyresdal har nærmere 60 enkeltpersonforetak (ENK) rettet mot landbruk og ca 80 ENK rettet mot skogbruk/avvirking. Dette utgjør 51% av alle registrerte enkeltpersonforetak i Fyresdal. Fyresdal har også bedrifter som satser på trebearbeidende virksomhet. Det er kun en bedrift i Fyresdal som har over 20 ansatte.

Fyresdal har et aktivt jordbruksmiljø, og i motsetning til flere av nabokommunene er det fortsatt melkeproduksjon på flere bruk i Fyresdal, herunder landets største besetning med Telemarkskuer. Skogbruket er også en stor virksomhet i kommunen, og er en av de største leverandørene av skog i Telemark. Også stor aktivitet innen skogkultur. AT-skog (skogeierorganisasjonen i Telemark, Aust- og Vest-Agder) har en relativt stor avdeling i næringshagen i Fyresdal. Skogsjefen i AT-Skog sitter der, lederen for skogkultur er der, en på plan, og styrelederen i AT-Skog holder til her. Han er også styreleder i Norges Skogeierforbund. I tillegg er AT-Skog stor eier i Faun Naturforvaltning as, med 8 ansatte.

Totalt er det i dag i Fyresdal over 1400 fritidseiendommer, men det er få overnattings- og aktivitetsbedrifter.

Fyresdal har store og gode vannressurser. Telemark Kildevann AS har størst omsetning av foretakene i Fyresdal. Telemarkrøye AS er i en positiv utvikling med stort potensiale.

Det er derfor naturlig å satse på utvikling av naturressursene.

Mål

Det skal i perioden etableres minst 25 nye arbeidsplasser. Målene er periodisert under hovedmålet. I de to siste årene har en regnet med at det er etablert virksomhet for videreforedling av fisk.

Tiltak

De tiltak som antas å gi størst økt sysselsetting er oppdrett og videreforedling av fisk.

Reiseliv kan være viktig bygdenæring i landbruket

Utvikling av metoder for jordforbedring.

Det bør videre satses på Førsdalhytta, hyttebygging/hytterenovering generelt, mv.

3.2 Entreprenørskap og kompetanseutvikling

Innledning

Fyresdal Næringshage er i dag et nærings- og kompetansesenter som har en positiv utvikling. Gjennom siste utbygging er det kapasitet for inntil ytterligere 10 kontor/arbeidsplasser.

Det er naturlig å basere både etablereropplæring, møteplasser/-arena og kompetanseoppbygging i sammenheng med Fyresdal Næringshage.

Mål

Fyresdal Næringshage (FN) skal være en samlende organisasjon for hele næringslivet i Fyresdal. Det skal satses på felles møteplass og arena for næringsarbeid og kompetanseutvikling.

FN skal profileres som en naturbasert næringshage.

Det skal satses på entreprenørskap i skolen. Det skal årlig etableres minst 5 elevbedrifter i ungdomsskolen.

Tiltak

Det skal arbeides for å utvikle et nasjonalt kompetansemiljø innen bioøkonomi. Det skal arbeides for å utvikle et kompetansemiljø for kraftomsetning.

3.3 Andre gode prosjekter

Innledning

Omstillingsmidlene skal benyttes i tidligfase for å konkretisere muligheter for en positiv næringsutvikling. Samtidig skal disse benyttes og komme i tillegg til den ordinære innsats på næringsutvikling. Innsatsen i Fyresdal er derfor fokusert på utnyttelse av konkurransefortrinnene slik de fremkommer av utviklingsanalysen. På

den annen side må ikke dette være til hinder for utredning av andre gode prosjekt som kan bidra til økt verdiskaping og sysselsetting. I denne sammenheng tenkes det f eks på utnyttelse av eksisterende industribygg, eksisterende industrikompetanse, mulig etablering av virksomheter/underavdeling av virksomheter fra andre steder, samhandling med virksomheter fra regionen for øvrig, osv.

Mål

Det skal satses på andre gode prosjekt som vil gi minimum en ny arbeidsplass pr år fra 2018.

Gjennom aktiv markedsføring bør det vurderes minst 5 prosjektsøknader pr år.

Tiltak

Proaktiv markedsføring av omstillingsprogrammets muligheter for å bidra til tidligfase av prosjekter som kan resultere i nye arbeidsplasser.

4. Organisering av omstillingsarbeidet

4.1 Roller og ansvar

Fyresdal kommune

- Er overordnet ansvarlig for den tildelte omstillingsbevilgningen. Kommunen delegerer myndighet til omstillingsorganisasjonen for å forvalte og gjennomføre omstillingsarbeidet.
- Kommunen skal godkjenne Omstillingsplanen, vurdere prosessen og rapporterer til Telemark fylkeskommune fremdrift, søker midler for kommende år og sikrer at omstillingsarbeidet gjennomføres ihht. handlingsplanen.
- Skal bidra med egenfinansiering jfr. finansieringsplan

Omstillingsorganisasjonen

- Utarbeider forslag til Omstillingsplanen
- Utarbeider årlige handlingsplaner for omstillingsarbeidet basert på strategi
- Sørger for gjennomføring av omstillingsprosessen i henhold til vedtatt strategiplan, herunder å behandle og vedta tildeling av tilskudd fra omstillingsbevillingen.
- En viktig oppgave blir å mobilisere og involvere næringslivet og andre relevante aktører.
- Være et serviceorgan for næringslivet, informere om omstillingsprogrammet, koordinere aktiviteter og bidra til møteplasser og samarbeidskultur
- Styret for omstillingsorganisasjonen skal være eiernes strategiske verktøy for gjennomføring.
- Daglig leder skal sammen med styret profilere omstillingsarbeidet utad.

Næringsliv/gründere/lokalsamfunn

- Delta aktivt i omstillingsarbeidet med ideer og prosjektforslag
- Bidra med gode holdninger og samhandling

Innovasjon Norge vil bidra som rådgiver for omstillingsarbeidet og bruk av omstillingsmidlene. **Telemark fylkeskommune** vil formelt godkjenne og vedta omstillingsstatus og årlige bevilgninger.

4.2 Om valg av organisasjonsform

Omstillingsarbeidet organiseres som program i kommunen, med programstyre og egen programleder.

For å få til et helhetlig og bredt utviklingsmiljø skal programleder samlokaliseres med andre utviklingsaktører i Næringshagen.

4.3 Beskrivelse av omstillingsorganisasjonen

Kommunestyret i Fyresdal har utnevnt eget omstillingsstyre. Det omfatter:

Namn	Funksjon	Rolle	Bedrift/organisasjon
Erik Skjervagen	Styreleiar	Politikar/ordførar	Fyresdal kommune
Elisabeth Gasmann	Styremedlem	Politikar	Fyresdal kommune
Martha Schrøder Momrak	Styremedlem	Politikar	Fyresdal kommune
Aslak Momrak	Styremedlem	Næringsdrivande	Momrak verkstad AS
Linda Aas	Styremedlem	Næringsdrivande	Fyresdal Mat AS – Spar
Kim Hopland	Styremedlem	Næringsdrivande	Bonde
Anne Helgesen	Observatør	Innovasjon Norge, Oslo	
Kari Rasmussen Theting	Observatør	Telemark fylkeskommune	
Ketil Kiland	Observatør	Rådmann	Fyresdal kommune
Edvard Nesland	Styresekretær	Nærings sjef	Fyresdal kommune
Elise Lauvrak	1. vara	Politiker	Fyresdal kommune
Thor Inge Levang	2. vara	Politiker	Fyresdal kommune
Jon Kristian Lukassen	Vara	næringslivet	

Programstyret vil rekruttere programleder/daglig leder for omstillingsorganisasjonen. Programleder vil formelt inngå arbeidsavtale med kommunen direkte under rådmannen som arbeidsgiver, men programleder vil være underlagt programstyret i sitt daglige arbeid.

Programleder skal være en hjelpende drivkraft og samtalepart for aktuelle virksomheter, skape nye aktiviteter og gjennomføre gode dialoger med alle aktører. Programleder skal involvere seg i prosjektvurderinger og oppfølging av gode prosjekt. I tillegg til dette proaktive utviklingsarbeid er det selvsagt en del administrative oppgaver som markedsføring, vurdering av søknader, saksbehandling, rapportering og oppfølging. Generelt vil de administrative oppgaver utgjøre nærmere 25% av stillingen. For å dokumentere oppgaveomfanget er det viktig at programleder fører timeregnskap.

5. Ressursinnsats og finansiering

5.1 Overordnet finansiering

Det legges til grunn denne finansieringen av omstillingsarbeidet:

Innsatsområde	2017	2018	2019	Periode 2 år 2020-22	Andel
Telemark fylkeskommune	1 600 000	2 500 000	2 500 000	7 500 000	75 %
Fyresdal kommune		625 000	625 000	1 875 000	25 %
SUM	1 600 000	3 125 000	3 125 000	9 375 000	100 %

Over en 6 års periode utgjør dette kr 17.225.000,-.

I tillegg til overstående, vil bedrifter og prosjektsøkere bidra med egenkapital og egeninnsats i omsøkte utviklingsprosjekter. Forutsatt et snitt på 50 % egenkapital/egeninnsats, blir samlet ressursramme nærmere 12 millioner for første 3-års periode, og nærmere 26 millioner for hele 6-års perioden.

5.2 Ressurser fordelt på områder og tiltak

Beløp i 1.000,-

Innsatsområder	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Sum
Naturressurser	300	900	900				
Entreprenør/kompetanse	100	700	700				
Andre gode prosjekt	200	400	400				
Etableringskostnader	500						
Administrasjon*	200	400	400				
Prosjektoppfølgning	200	600	800				
Sum kostnader	1.500	3.000	3.200				
Sum årlig finansiering	1.600	3.125	3.125	3.125	3.125	3.125	17.225
Under/overforbruk	-100	-225	-150				

*Adm.kostnader, møtekostnader, styrehonorar, mv

Vedlegg

1. Kommunikasjonsstrategi m/plan for forankring